

Kiezen voor aanst of bewezen vader

Het veulenseizoen is inmiddels alweer van start gegaan en de eerste hengstenkeuzes zullen al door vele fokkers gemaakt zijn. Een belangrijke beslissing waarin vele factoren een rol spelen. Een voorname rol speelt ook de leeftijd – en daarmee vooral de status – van de hengst. Kiezen voor een jong aanstormend talent, een succesvolle sporthengst of een oudere, bewezen hengst? Het KWPN analyseerde de verdeling van het jaarlijks aantal nakomelingen van de verschillende leeftijdscategorieën hengsten en KWPN-directeur Johan Knaap liet zijn licht schijnen over de uitkomst.

TEKST: PETER VAN DER WAAIJ • BEELD: DIRK CAREMANS E.A.

In de fokkerij draait het uiteraard om vooruitgang; dit geldt zowel voor de totale populatie als voor de fokkerij van de individuele fokker. Keer op keer proberen zowel het KWPN als haar fokkers de kwaliteit van de paardenstapel elke generatie vooruit te laten gaan. Een belangrijk aspect hierin is het gebruik van jonge hengsten. Door te kiezen voor een hengst uit de jongste generatie is er immers sprake van de kortste generatie-interval en in theorie gaat hierdoor de fokkerij het snelst vooruit. Echter, fokkers kiezen ook graag voor zekerheid en gebruiken zodoende een bewezen hengst. Ook bij deze groep hengsten is er van garanties uiteraard geen sprake, maar is er al meer bekend over de nakomelingen. Een goede verdeling over de verschillende leeftijdscategorieën hengsten is dus gewenst.

Redelijk verdeeld

Uit een analyse van de verdeling van de dek-aantallen van de afgelopen jaren blijkt dat deze redelijk gelijkmatig verdeeld zijn over de verschillende groepen hengsten: jonge hengsten, de middengroep en oudere hengsten. In de

WAAR STAAN DE LEEFTIJDSCATEGORIEËN VOOR?

In dit artikel spreken we over 'jonge hengsten', 'oudere hengsten' en de 'middengroep'. Om deze groepen onderling met elkaar te kunnen vergelijken, is uitgegaan van de volgende definities. De groep jonge hengsten zijn hengsten van drie, vier en vijf jaar oud. Van deze hengsten zijn nog geen nakomelingen op de keuring geweest en ook zijn zij nog niet op hoog niveau in de sport actief. Onder de middengroep verstaan we hengsten van zes, zeven, acht, negen en tien jaar oud. Hun eerste nakomelingen in de sport, op (afstammelingen-)keuringen en in aanlegtesten hebben al wat licht geschieden over de verervingscapaciteiten van deze groep. Daarnaast als laatste, de groep oudere hengsten. Deze hengsten zijn elf jaar en ouder, wat betekent dat hun eerste nakomelingen zeven jaar of ouder zijn. Zij kunnen in de sport al op een behoorlijk niveau presteren en er zijn al een ruim aantal van de kinderen op keuringen bekeken. Daarnaast worden hengsten op basis van nakomelingen op zevenjarige leeftijd definitief goed- of afgekeurd en komen zij in aanmerking voor het keurpredicaat.

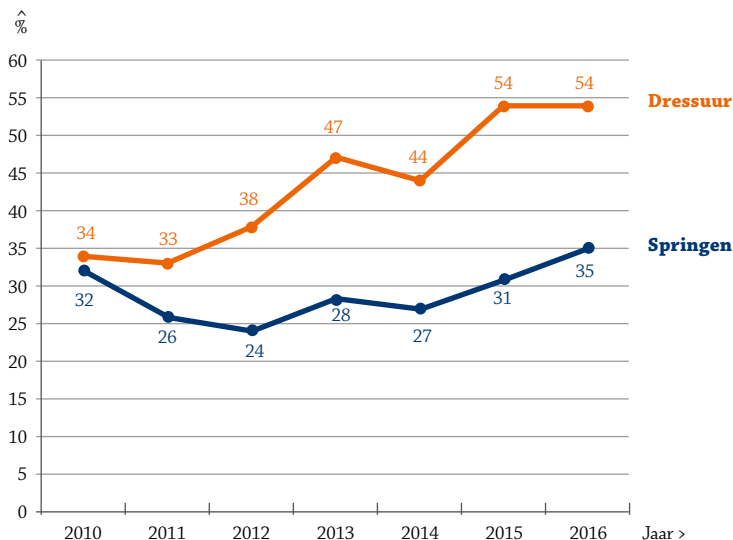
ormend talent dier?

Johan Knaap: "Tijdens het KWPN-verrichtingsonderzoek worden alle hengsten onder gelijke omstandigheden onafhankelijk getest. Dat is foktechnisch gezien zeer waardevol."

FOKKERIJ

ARNOLD BRONKHORST

springrichting geldt dat ongeveer een derde van de geboren veulens afstamt van een jonge hengst, terwijl dit in de dressuurrichting opgaat voor ongeveer de helft van de veulens. “Jonge hengsten moeten kansen krijgen om zo toekomstige topvererfers te kunnen ontdekken”, stelt KWPN-directeur Johan Knaap. “Gezamenlijk zorgen de jonge hengsten jaarlijks voor ruim een derde van de KWPN-veulens, dus er is ruimte voor jonge hengsten. Uit foktechnisch oogpunt zou je het liefst zien dat de jonge hengsten evenredig gebruikt worden, maar de markt bepaalt het gebruik. Daarnaast krijgen sommige jonge hengsten veel en andere juist weinig merries aangeboden.”

“Dat in de dressuurrichting al de helft van de geregistreerde veulens afstamt van een jonge hengst is best goed. Bij het springen is dat dus ongeveer één derde, wat hoger is dan veelal wordt gedacht, schat ik, en hoger dan wat ik hoor van mijn collega’s uit het buitenland. Foktechnisch gezien is dit ook een best redelijke verdeling, maar liever zouden we het percentage nog iets hoger zien en zeker beter verdeeld over de hengsten onderling.”

Dominant groepje hengsten

De verdeling van de dekaantallen bij de jonge hengsten is in sommige gevallen beperkt. In de dressuurrichting geldt bijvoorbeeld dat al enkele jaren de vijf populairste jonge dressuurhengsten maar liefst 12% van de totale rijpaardpopulatie voor hun rekening nemen. In de springrichting gaat het om ongeveer 8% van de totale rijpaardpopulatie dat afstamt van de vijf populairste jonge hengsten. “Foktechnisch heb je het liefst een gelijke verdeling”, begint Knaap. “Allemaal gelijke kansen, want dan kun je de hengsten het

In bovenstaande grafiek is het aandeel van de jonge hengsten in de spring-richting (blauw) en dressuurrichting (rood) aangegeven. De afgelopen jaren is het aandeel van de jonge hengsten bij de dressuur met zo’n tien procent toegenomen, terwijl het in de springrichting na een wat mindere periode weer is opgeklommen naar zo’n 35%.

Paul Hendrix:
“Ik vind een goed veulen van een jonge hengst uit een interessante moeder juist zeer interessant om aan te schaffen.”

PAUL HENDRIX: “COMBINATIE VAN OUDERE EN JONGE HENGSTEN”

Paul Hendrix is op alle fronten van de paardenbusiness actief en kan ook zeker als fokkerijexpert worden gezien. In zijn eigen fokkerij gebruikt Hendrix voornamelijk jonge hengsten en ook als hengstenhouder adviseert hij deze regelmatig aan de fokkers. “Wij Nederlanders stonden altijd bekend dat we durf en lef hadden in de fokkerij. Onder meer doordat wij jonge hengsten de kans gaven, zijn we in de breedte groot geworden. Inmiddels wordt de fokkersgroep kleiner en is voor een aanzienlijk percentage van de fokkers het van belang hun veulens te vermarkten op de leeftijd van tussen de vier en de acht maanden. Daardoor kiest men vaak voor ‘de veilige haven’, oftewel bewezen hengsten”, stelt Hendrix. “Ik vind een goed veulen van een jonge hengst uit een interessante moeder juist zeer interessant om aan te schaffen. Daarnaast getuigt het ook van visie wanneer je jonge hengsten inzet, dat moet je durven en ik ondersteun dat ten zeerste.” In het fokprogramma van Stal Hendrix wordt regelmatig gebruik gemaakt van jonge hengsten “Dit jaar verwachten we zo’n 25 veulens en als ik de lijst nakijk, dan constateer ik dat we bijna alleen maar jonge hengsten, of hengsten die net op de grens van jonge hengsten zitten, hebben gebruikt”, besluit Hendrix.

LEANDRO DE KOSTER

Paul Hendrix in overleg met zoon Michel.

beste vergelijken en de beste eruit pikken. De ongelijke verdeling tussen de hengsten is daarom best een punt van aandacht.”

De fokker heeft uiteraard de vrije keuze en daarom laat deze verdeling zich lastig sturen. “Het is een vrije markt: de fokker kiest en dat is een groot goed. Dat moeten we zo houden.” Dat een klein groepje jonge dressuurhengsten vaak de boventoon voert, zien we ook terug in de analyse van de eerste volledige jaargang van de jonge hengsten. Van ongeveer één vierde van de jonge dressuurhengsten worden meer dan honderd veulens geregistreerd en een enkeling krijgt in zijn eerste jaargang zelfs bijna vierhonderd

GERARD VERVOORN: 'OVER HET ALGEMEEN GEBRUIK IK JONGE HENGSTEN'

Oud-KWPN Fokker van het Jaar Gerard Vervoorn behaalde in zijn dressuurpaardenfokkerij al vele successen en heeft in zijn hengstenkeuzes de nadruk op jonge hengsten liggen. "Over het algemeen gebruik ik wat jongere hengsten. Daarbij kijk ik altijd wel een beetje naar de afstamming of daar iets zit wat richting Grand Prix-sport is, dat probeer ik mee te wegen", legt Vervoorn uit. "Een jonge hengst gebruiken kan heel commercieel zijn. In het geval dat je een hengstveulen fokt, is het toch zo dat op latere leeftijd de hengstenkeuringscommissie vaak op zoek is naar zonen van jongere hengsten. Tegelijkertijd is het ook een risico, want de nafok van een jonge hengst kan tegenvallen. Meer dan eens zie je ook dat de eerste jaargang soms niet helemaal meevalt, terwijl de tweede jaargang toch een stuk beter is. Waarschijnlijk hebben fokkers dan meer zicht op welke aanparing bij een bepaalde hengst past." Dat sommige jonge hengsten bijzonder populair zijn, waar anderen minder ingezet worden, maakt het volgens Vervoorn niet altijd gemakkelijk. "Door social media en alle informatie die voorhanden is, krijg je van de ene kant wel een ruimere blik op de fokkerij, maar aan de andere kant zie je regelmatig video's van jonge hengsten die fantastisch lopen en dan ontstaat er een soort YouTube-hype. Maar moet je met zo'n hype meegaan? Dat blijft lastig", besluit Gerard Vervoorn.

derd geregistreerde nakomelingen. Bij de springhengsten zijn de pieken minder hoog en zijn er aanzienlijk minder hengsten die meer dan honderd nakomelingen uit hun eerste jaargang mogen registreren.

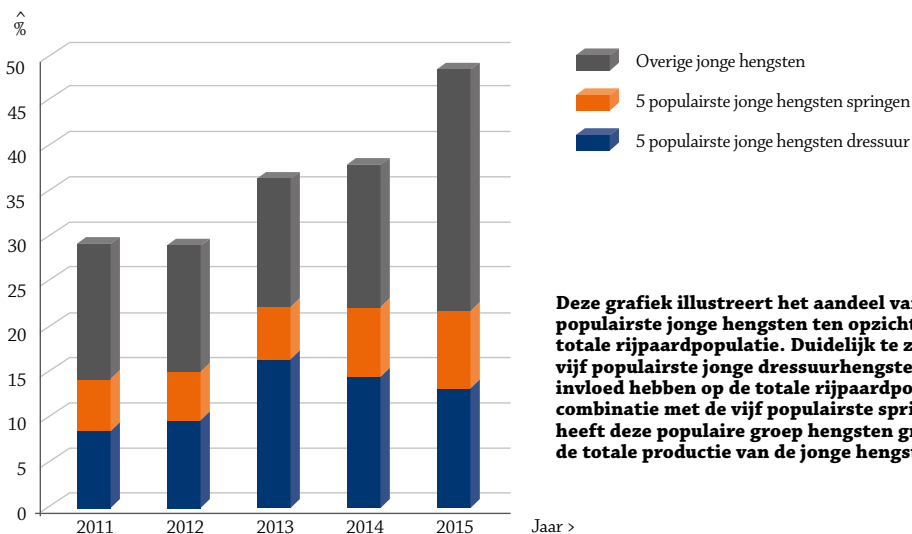
Voor- en nadelen

De lastige vraag voor de fokker blijft echter bestaan: door welke hengst laat ik mijn merrie dekken? Johan Knaap geeft enkele voor- en nadelen van het gebruik van zowel jonge als

JOOP VAN WESSEL: 'IN DRESSUUR NEIG JE SNELLER NAAR JONGE HENGST'

Allround fokker Joop van Wessel is een voorstander van het gebruik van jonge hengsten, maar zet deze wel selectief in. "Het ligt toch wel aan wat voor merrie het is. Als ik een merrie heb waarvan ik weet hoe ze fokt en wat er uit de stam komt, dan kies ik graag een keer voor een jonge hengst. Dan ga je in principe het snelst vooruit. Maar als je een jonge merrie hebt waarvan je nog minder weet en waar je een stam mee op wilt bouwen, dan is een meer bewezen hengst vaak weer aan te raden", vindt Van Wessel, die wel merkt dat er verschil is tussen de dressuur- en de springpaardenfokkerij. "Bij de dressuur neig je toch sneller naar een jonge hengst. Jong, vers bloed is geliefd en als het veulen goed beweegt, is er veel vraag naar. Bij het springen kiezen mensen toch eerder voor een veulen van een wat meer bewezen hengst, omdat het bij een jonge hengst immers nog alle kanten op kan gaan. Het gebruik van een jonge hengst is een risico, maar het is belangrijk om telkens weer nieuw bloed te krijgen", stelt Van Wessel.

oudere hengsten. "Zuiver vanuit de erfelijkheidsleer moet je jonge hengsten gebruiken. Jonge hengsten kunnen immers voor een snellere genetische vooruitgang zorgen. Als je wacht tot ze bewezen zijn, dan ben je zo tien jaar later dan fokkers die er wel eerder bij waren", licht Knaap toe. "Daarnaast kun je bij jonge hengsten de natuurlijke aanleg testen. Hoe ouder hengsten worden, hoe meer milieueffecten, zoals training, ruiters, voeding, enzovoort, de natuurlijk aanleg kunnen vertroebelen. Alleen het erfelijke deel wordt doorgegeven aan de nakomelingen, niet de milieueffecten. Daarnaast loop je met jonge hengsten voor de markt uit", stelt Knaap. Maar er zit uiteraard ook een risico aan het gebruik van jonge hengsten. "Je kunt inschattingfouten maken op jonge leeftijd. Dat is ook een reden om voldoende bewezen vererfers te blijven gebruiken in een fokprogramma. Oudere hengsten hebben vaak meer bewezen in de sport en/of de fokkerij. Dat geeft natuurlijk meer zekerheid, maar nog altijd geen garantie. De erfelijkheidsgraad van het kenmerk sport is slechts 0,15%. Dat is niet hoog en dat komt door de grote milieu-invloeden. De selectie van

Deze grafiek illustreert het aandeel van de populairste jonge hengsten ten opzichte van de totale rijpaardpopulatie. Duidelijk te zien is dat de vijf populairste jonge dressuurhengsten een grote invloed hebben op de totale rijpaardpopulatie. In combinatie met de vijf populairste springhengsten heeft deze populaire groep hengsten grote invloed op de totale productie van de jonge hengsten.

Jaar >

COMMERCIEEL FOKKEN

Een veelgehoorde term binnen fokkerij-gerelateerde gesprekken is 'commercieel fokken'. De prijzen op de KWPN-veulenveiling spelen een rol bij het maken van de hengstenkeuzes voor fokkers. Hengsten die meer dan eens veilingtoppers voortbrengen zijn nog weleens in het voordeel. Jonge hengsten worden hierdoor nog weleens achtergesteld, maar uit een analyse is gebleken dat ook de jonge hengsten wel degelijk een belangrijke rol spelen op de veiling. In de springrichting geldt dat ruim een kwart van de geveilde veulens afstamt van jonge hengsten, terwijl in de dressuurrichting ruim de helft van de geveilde veulens nakomelingen zijn van jonge hengsten. 'Commercieel fokken' kan dus ook zeker met een jonge hengst. Volgens Johan Knaap is het evenwicht belangrijk. "Om het evenwicht te vinden doet een fokker er goed aan om zowel jonge hengsten als meer bewezen vererfers in te zetten voor de fokkerij."

oudere hengsten vindt pas op latere leeftijd plaats, waardoor er per jaar minder genetische vooruitgang is."

Informatie jonge hengsten

Bij het bepalen van hengstenkeuzes is de verwerving van informatie omtrent een hengst van essentieel belang. Hoe meer informatie je als fokker hebt over een hengst – en uiteraard over je eigen merrie – hoe beter je een fokkerijkeuze kunt bepalen. Bij oudere hengsten en hengsten uit de middengroep is er over het algemeen al redelijk veel informatie bekend. De sportcarrière van de hengst is goed te volgen, de oudste nakomelingen presteren zelf al in de sport of hebben zich al op keuringen en aanlegtesten laten zien en aan de hand daarvan kun je al een inschatting maken van de nafok van een hengst. Bij jonge hengsten draait het nog vooral om verwachting, maar – zoals Knaap eerder al aangaf – sta je nog wel dicht bij de natuurlijke aanleg, en die aanleg kun je later terug gaan zien bij zijn nakomelingen. Hoe kan een fokker nu het best te werk gaan als hij of zij een jonge hengst wil gebruiken? "Het KWPN-verrichtingsonderzoek geeft veel informatie over de natuurlijke aanleg van een hengst en dat wat een hengst door kan gaan geven. Ook over het karakter en stalgedrag wordt informatie bekend. Daarbij worden alle hengsten onder gelijke omstandigheden onafhankelijk getest. Dat is foktechnisch gezien zeer waardevol", legt Knaap uit. "Daarnaast is de afstamming en de moederlijn van de hengst zeer

Johan Knaap: "Jonge hengsten moeten kansen krijgen om zo toekomstige topvererfers te kunnen ontdekken"

belangrijk bij het maken van een keuze. Hoe meer sport en predicaten in de moederlijn van een hengst, hoe beter."

Conclusie

Afgaande op de verdeling van het jaarlijks aantal nakomelingen van de hengsten uit de verschillende leeftijdscategorieën, kunnen we stellen dat de KWPN-fokkers foktechnisch gezien op de goede weg zijn. Een belangrijk aandachtspunt blijft echter wel de verdeling van de dekkingen bij de jonge hengsten onderling. Een gelijkmatigere verdeling zal de gelijke kansen voor de jonge hengsten ten goede komen, waardoor er nog beter beoordeeld kan worden welke hengst de nieuwe topvererfer van de toekomst zal worden. "Jonge hengsten krijgen, zeker bij de dressuur, redelijk de kans. Dat is belangrijk, want zo kunnen we toekomstige topvererfers ontdekken. We kunnen immers niet alleen die paar bewezen vererfers gebruiken, want dan wordt de populatie snel te smal. Als je terugkijkt dan zie je dat de huidige topvererfers bijna allemaal als jong paard zijn ontdekt en gebruikt, en daarom weten we nu dat deze hengsten goed fokken", besluit Johan Knaap. ●

Joop van Wessel:
"Als ik een merrie heb waarvan ik weet hoe ze fokt, dan kies ik graag een keer voor een jonge hengst."

VERHOUDING KWALITEIT MERRIES EN LEEFTIJD HENGSTEN

Uit een analyse van de registraties van 2015 en 2016 blijkt dat de verhouding tussen de kwaliteit van de merries en de leeftijd van de hengsten ongeveer gelijk verdeeld is. Zowel oudere als jongere hengsten krijgen merries van ongeveer gelijke kwaliteit qua predicaten en sport in de moederlijnen. Qua fokwaarde sport lijken de oudere hengsten iets in het voordeel, omdat ze iets meer merries krijgen met een hoge fokwaarde voor sport. Maar dat verschil is niet groot. "Het is goed om te weten dat jonge en oudere hengsten de laatste jaren ongeveer gelijke kansen krijgen", licht Johan Knaap toe.